

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВОЛОНТЕРСЬКИЙ ТУРИЗМ»

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма	Всі ОПП ЗВО
Загальний обсяг	4 кредити ЄКТС
Тривалість викладання	7-й семестр, 13-14 чверті 2023-2024 н.р.
Обсяг навчальних занять	120 год.
у т.ч. аудиторні заняття	3 год/тиждень
лекції	2 години
практичні	1 година
Мова викладання	українська

Кафедра, що викладає: Туризму та економіки підприємства

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:
<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=5439>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: Microsoft Teams – команда «Волонтерський туризм»

Інформація про викладача:

Викладач:
Герасименко Тетяна Володимирівна
доцент кафедри туризму та економіки підприємства, канд. геол. наук
Персональна сторінка
<http://ep.nmu.org.ua/ua/kaf/gerasymenko.php>
E-mail: herasymenko. T.V.@nmu.one

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Дисципліна «Волонтерський туризм» належить до переліку вибіркових навчальних дисциплін, що пропонуються в рамках циклу фахової підготовки здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для усіх ОПП ЗНО

2020 р. набору. Навчальна дисципліна «Волонтерський туризм» має загальноосвітнє та суто прикладне завдання.

В умовах політичних змін, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, актуалізуються процеси формування соціальної суб'єктності на індивідуальному та груповому рівнях. У свою чергу, ці процеси є важливим чинником та водночас ознакою формування в Україні громадянського суспільства, зокрема розвитку волонтерських практик. Сьогодні феномен волонтерства є об'єктом уваги українських фахівців різних галузей науки. Його поширення перш за все пов'язане з воєнними подіями, які сформували особливий контекст активізації волонтерства. Волонтери стають тими соціальними суб'єктами, які спроможні оперативно та ефективно допомагати суспільству та державі у вирішенні актуальних проблем соціально вразливих груп.

На даний час у багатьох країнах спостерігається явна тенденція до розвитку волонтерського туризму. Волонтерський туризм сьогодні – це індустрія, що розвивається швидкими темпами, унікальне поєднання між двома окремими сферами діяльності: туризмом і волонтерством. Перша є однією з найбільших та найбільш широко зростаючих галузей у світі.

Масштаби подорожуючих по всьому світу, поступово призводять до змін не лише стереотипів про способи подорожування, що склалися протягом років, а й причин і цілей поїздок мандрівників. З погляду на це, волонтерство – друга складова поняття волонтуризм також здійснює суттєвий вплив на міжнародні туристичні потоки.

Цей курс побудовано на засадах студентоцентрованого підходу (Student-Centered Approach), який розглядає здобувача вищої освіти як суб'єкта з власними унікальними інтересами, потребами і досвідом, спроможного бути самостійним і відповідальним учасником освітнього процесу.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – поглиблення та засвоєння майбутніми фахівцями особливостей роботи у галузі волонтерства і благодійної діяльності, її специфіки в ряді важливих професійних практик туристичних підприємств, вивчення волонтерського руху як чинника розвитку молодіжного туризму, із зазначенням мотиваційних чинників у тісній співпраці громад, організаторів проектів та туристичних операторів.

Завдання курсу:

- отримання практичних навичок з механізму співпраці волонтерів, благодійних організацій, громадських організацій;
- ознайомлення зі значенням волонтерського туризму в туристичній індустрії, особливостями його розвитку в інших країнах;
- дослідження нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні;
- аналіз сучасних трендів волонтерського туризму в Україні та світі.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Реалізація поставлених завдань дозволяє забезпечити наступні дисциплінарні результати навчання:

- організувати співпрацю зі волонтерами, благодійними організаціями, громадськими організаціями, формувати механізми взаємодії суб'єктів туристичного ринку з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності;
- аналізувати волонтерський туризм в туристичній індустрії із зазначенням відмінних характеристик, особливості розвитку волонтуризму в інших країнах;
- аналізувати та оцінювати діяльність волонтерського руху в Україні, а також його місце в туристичній індустрії.

4. СТРУКТУРА КУРСУ

Лекції

Тема 1. Сутність волонтерства, історія його виникнення

- 1.1. Визначення феномену волонтерства
- 1.2. Етапи становлення волонтерства
- 1.3. Функції суб'єктів волонтерської діяльності

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні

- 2.1. Аналіз нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні
- 2.2. Аналіз нормативно-правового забезпечення благодійної діяльності в Україні

Тема 3. Місце волонтерського туризму в туристичній індустрії

- 3.1. Концепція волонтерського туризму
- 3.2. Зв'язок волонтерського туризму з іншими категоріями туризму: соціальним, культурним, альтернативним, відповідальним, благодійним туризмом

Тема 4. Міжнародний аспект волонтерства і волонтуризму

- 4.1. Значимість волонтерства в світовому вимірі
- 4.2. Світова географія міжнародних волонтерських проектів та програм
- 4.3. Міжнародні волонтерські центри та організації

Тема 5. Особливості волонтерства і волонтуризму в Україні

- 5.1. Етапи розвитку та активізації волонтерства та волонтуризму в Україні
- 5.2. Український волонтерський рух: загальна характеристика, громадські практики протидії зовнішній агресії

Тема 6. Співпраця волонтерського туризму з благодійними організаціями в Україні

- 6.1. Волонтерські центри та благодійні організації в Україні
- 6.2. Волонтерські проекти та програми
- 6.3. Побудова ефективної волонтерської команди

Тема 7. Сучасні тренди волонтерського туризму

- 7.1. Гуманітарного спрямування
- 7.2. Екологічного спрямування
- 7.3. Культурно-історичного спрямування
- 7.4. Особливості післявоєнного туризму: військово-історичний, зброярський, мілітарі-туризм, воєнний туризм

Тема 8. Проблеми та перспективи розвитку волонтуризму в Україні в післявоєнний період

- 8.1. Аналіз основних проблем, що зашкоджують розвитку волонтуризму в Україні
- 8.2. Напрями і форми міжнародного співробітництва для розвитку волонтерської діяльності

Практичні заняття

Тема 1. Сутність волонтерства, історія його виникнення

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні (відео-матеріал, тести на платформі ВУМ-online, курс «Волонтерські команди: мрія чи реальність», навчальна дискусія)

Тема 3. Місце волонтерського туризму в туристичній індустрії

Тема 4. Міжнародний аспект волонтерства і волонтуризму (аналіз волонтерських програм за кордоном: умови, географія, перегляд відео-матеріалів, аналіз роботи сайту Volunteer World, навчальна дискусія)

Тема 5. Особливості волонтерства і волонтуризму в Україні

Тема 6. Співпраця волонтерського туризму з благодійними організаціями в Україні (перегляд відео-матеріалів, аналіз сайтів «Українська волонтерська служба», «Міністерство соціальної політики України. Волонтерство», «Карта благодійності», навчальна дискусія)

Тема 7. Сучасні тренди волонтерського туризму

Тема 8. Проблеми та перспективи розвитку волонтуризму в Україні (навчальна дискусія, доповіді за обраними темами).

Інформація для здобувачів заочної форми навчання. На сайті НТУ «ДП» розміщено графік навчального процесу. Протягом року передбачено заняття з викладачем відповідно до розкладу: 6 год. лекційних занять, 4 год. практичних занять, решту годин здобувач опановує самостійно. Здобувачі заочної форми навчання виконують передбачені навчальним планом індивідуальні завдання (контрольні роботи, практичні завдання, тестові завдання) та подають їх на кафедри на початку сесії, обов'язково до проведення контрольних заходів з

дисципліни. Умови завдань розміщено на сторінці курсу на платформі Moodle. Форма контролю – диференційований залік.

5. ТЕХНІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ ТА/АБО ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

На навчальних заняттях здобувачі повинні мати: гаджети з можливістю підключення до Інтернету; перевірений доступ до застосунків Microsoft Office: Teams, Moodle; Zoom; інстальований на ПК та /або мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point); активований акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one) на Office365.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Оцінювання досягнень здобувачів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до Положення університету «Про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти», <https://cutt.ly/RER787v>. Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання здобувача за дисципліною.

6.1. Шкали

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних здобувачів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень здобувачів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховуються, якщо здобувач отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації.

6.2. Засоби та процедури

Здобувачі вищої освіти можуть отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного контролю та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Поточна успішність складається з успішності за дві контрольні роботи (максимально оцінюється кожна по 10 балів), оцінок за роботу на практичних заняттях (оцінюється 6 занять по 10 балів, максимально здобувач може

отримати 60 балів) та оцінок за виконання самостійної роботи (2 презентації, які захищаються на практичних заняттях, де кожна оцінюється максимально по 10 балів). Отримані бали за контрольні роботи, практичні заняття та виконання самостійної роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач може набрати 100 балів.

<p>Підсумкове оцінювання (якщо здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку)</p>	<p>Визначення середньозваженого результату поточних контролів. У випадку коли здобувач отримав менше 60 балів – складається залік у вигляді комплексної контрольної роботи, яка містить 20 тестів (вірна відповідь 1,5 бал) та 2 питання теоретичного спрямування, кожне з яких оцінюється по 35 балів за умови повного розкриття тематичного спрямування. Максимальна кількість балів за диференційований залік: 100 балів</p>
<p>Практичні заняття</p>	<p>Дискусії, обговорення, де відпрацьовуються навички критичного мислення та аналізу, комплексного вирішення проблем, з використанням індивідуального та креативного підходу. Відбувається вирішення тестових завдань. Максимально оцінюються у 60 балів (6 занять × 10 балів/заняття).</p>
<p>Самостійна робота</p>	<p>Кожен здобувач повинен/на підготувати 2 презентації, які необхідно захистити на практичних заняттях. Кожна презентація оцінюється по 10 балів. Максимально оцінюється в 20 балів (2 презентації × 10 балів).</p>
<p>Контрольні заходи</p>	<p>Максимально оцінюються у 10 балів (2 контрольні роботи)</p>

6.3. Критерії

6.3.1. Критерії оцінювання *практичного заняття*.

Проведення практичних занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Практичні заняття включають проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок здобувачів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю здобувачів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Кожне практичне завдання оцінюється за двома складовими: тестові завдання та участь у дискусіях.

Тестові завдання складаються з 10 тестів, де є одна правильна відповідь. За умови вірного вирішення одного тестового завдання здобувач отримує 1 бал.

Максимальна кількість набраних балів за тестові завдання – 5 балів.

Участь у дискусіях оцінюється в 5 балів.

6.3.2. Критерії оцінювання *самостійної роботи*:

Критеріями оцінювання самостійної роботи здобувачів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Оцінювання самостійної роботи відбувається через захист презентацій на практичних заняттях, причому:

10 балів – студент/ка демонструє повне розуміння теми; може точно відповісти на всі запитання одногрупників щодо даної теми; ділиться думками з іншими учасниками групи; говорить чітко впродовж 95-100% всього часу, використовує закінчення речення і не використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії, розширює словниковий запас аудиторії, використовує нові слова для більшості слухачів; уважно слухає одногрупників, детально відповідає на всі питання форми оцінювання і завжди дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

9 балів – студент/ка демонструє повне розуміння теми; може точно відповісти на всі запитання одногрупників щодо даної теми; ділиться думками з іншими учасниками групи; говорить чітко впродовж 90-95% всього часу, використовує закінчення речення і не використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії; уважно слухає одногрупників, детально відповідає на всі питання форми оцінювання і завжди дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

8 балів – студент/ка демонструє повне розуміння теми; може точно відповісти на всі запитання одногрупників щодо даної теми; говорить чітко впродовж 85-90% всього часу, використовує закінчення речення і не використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії; уважно слухає одногрупників, детально відповідає на всі питання форми оцінювання і завжди дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

7 балів – студент/ка демонструє повне розуміння теми; може точно відповісти на всі запитання одногрупників щодо даної теми; говорить чітко впродовж 75-85% всього часу, використовує закінчення речення і не використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії; уважно слухає одногрупників, детально відповідає на майже всі питання форми оцінювання і завжди дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

6 балів – студент/ка демонструє розуміння теми; відповідає на більшість запитань одногрупників щодо даної теми; говорить зрозуміло впродовж 75% всього часу, використовує закінчення речення і не використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії, розширює словниковий запас аудиторії; слухає одногрупників, відповідає майже всі питання форми оцінювання та інколи дає оцінки на основі презентації, а не

інших факторів;

5 балів – студент/ка демонструє розуміння теми; відповідає на більшість запитань одногрупників щодо даної теми; говорить зрозуміло впродовж 50% всього часу, використовує закінчення речення і інколи використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії, відповідає на більшість питань форми оцінювання та інколи дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

4 бали – студент/ка демонструє розуміння теми; відповідає на запитань одногрупників щодо даної теми; говорить зрозуміло, використовує закінчення речення і інколи використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії, відповідає на більшість питань форми оцінювання та інколи дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

3 бали - студент/ка демонструє розуміння теми; відповідає на деякі запитання одногрупників щодо даної теми; говорить зрозуміло, використовує закінчення речення, але невірно трактує деякі терміни, використовує слова помилково; слухає одногрупників, інколи ставить уточнюючі питання;

2 бали – студент/ка не демонструє розуміння теми; відповідає на деякі запитання одногрупників щодо даної теми; говорить зрозуміло, використовує закінчення речення, але невірно трактує деякі терміни, використовує слова помилково; слухає одногрупників, уточнюючі питання не ставить;

1 бал - студент/ка демонструє розуміння теми, однак, не відповідає на жодні запитання одногрупників щодо даної теми; говорить не зрозуміло, використовує закінчення речення, але невірно трактує терміни, використовує слова помилково; слухає одногрупників, уточнюючі питання не ставить.

6.3.3. Критерії оцінювання *письмової контрольної роботи*:

Контрольна робота містить: 10 тестових завдань з чотирма варіантами відповідей, правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів та два відкритих питання, де правильна відповідь оцінюється по 2,5 балів, причому:

2,5 бали – високий рівень викладення текстової відповіді, що відповідає предмету поставленого питання, зроблено власний висновок щодо проблематики поставленого запитання; відсутність помилок в граматиці та/або орфографії;

2 бали – середній рівень викладення текстової відповіді, що відповідає предмету поставленого питання, зроблено власний висновок щодо проблематики поставленого запитання; відсутність помилок в граматиці та/або орфографії;

1,5 бали – наявність текстової відповіді, яка відповідає предмету поставленого питання, однак власна думка не висловлена, містить граматичні та орфографічні помилки;

1 бал - наявність текстової відповіді, яка не в повній мірі відповідає предмету поставленого питання, виявлення запозиченого матеріалу з мережі Інтернет та/або з інших джерел, містить суттєві граматичні та орфографічні помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст

повідомлення;

0,5 балів – наявність текстової відповіді, яка не відповідає предмету поставленого питання, виявлення списаного матеріалу з мережі Інтернет та/або з інших джерел, містить суттєві граматичні та орфографічні помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення.

7. ПОЛІТИКА КУРСУ

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується «Положенням про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»», <https://cutt.ly/mERLa5A>, Кодекс академічної доброчесності Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», <https://cutt.ly/vERLfxF>. У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на день (щодня) поштової скриньки на Office365 та відвідування групи у Teams.

Протягом самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота з дистанційним курсом «Волонтерський туризм».

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3. Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати

документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби). Практичні заняття не проводяться повторно, ці оцінки неможливо отримати під час консультації, це саме стосується і колоквиумів. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно – в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Бонуси.

Здобувачі вищої освіти, які регулярно відвідували лекції та практичні заняття (мають не більше двох пропусків без поважних причин) та приймають участь у конференціях, конкурсах тощо отримують додатково 5 балів до підсумкової оцінки.

7.7. Участь в анкетуванні.

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачу вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети, які дозволять оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Волонтерський туризм».

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Викладання навчальної дисципліни «Волонтерський туризм» забезпечується засобами поєднання аудиторної і позааудиторної форм із застосуванням словесних, наочних та практичних методів навчання.

Лекційні заняття мають інтерактивний, науково-пізнавальний характер. На практичних заняттях застосовуються пояснювально-ілюстративні методи, методи евристичних питань, діалогового спілкування, обговорення та вирішення проблеми, аналізу ситуацій. Самостійна робота супроводжується опитуванням та підготовкою самостійних завдань.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Закон України «Про волонтерську діяльність» із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 5 липня 2012 року N 5073-VI.
URL:

- <https://www.ifrc.org/docs/IDRL/Volunteers/Law%20of%20Ukraine%20on%20Volunteering%20Activity.pdf>
2. Elliott, Dorinda. 2017. "Giving Back: A Special Report on Volunteer Vacations." CNT. Accessed May 17. URL: <http://www.cntraveler.com/stories/2013-01-15/volunteervacations-rewards-risks>.
 3. Волонтерські табори 2020 за кордоном. URL: <http://www.alternative-v.com.ua/volonterski-tabory/>
 4. Brown, Sally A. 2005. "Voluntourism-Traveling with a Purpose: Understanding the Motives and Benefits." Theses and Dissertations Available from Pro Quest, January, 1–125.
 5. Сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/volunteering>
 6. Міністерство інформаційної політики України. URL: <https://mip.gov.ua/content/volonterski-organizacii.html>
 7. Публікація «Загально-національне дослідження «Волонтерство в Україні»». К., 2015. 32 с.
 8. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіт. доп. К.: НІСД, 2015. 36 с.
 9. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL: dif.org.ua/article/blagodiynist-i-volonterstvo-2016-rezultati-sotsiologichnogo-doslidzhennya
 10. Changes in the value and division of unpaid volunteering in the UK: 2000 to 2015. URL: <https://www.ons.gov.uk>
 11. Міністерство соціальної політики в Україні. URL: www.msp.gov.ua
 12. Громадська волонтерська організація Спілка-форум. URL: <http://www.union-forum.org>
 13. Буздуган Я., Никонович О. Еволюція світового волонтерського руху. *Віче*. 2013. № 12 (черв.). С. 7-10.
 14. Великий і дієвий ресурс: Молодіжний волонтерський рух в Україні. *Соціальний захист*. 2009. № 7. С. 48-49.
 15. Шевченко Т. Волонтерський рух в Україні та світі. *Шкільний світ*. 2009. № 47. С. 6-9.
 16. Trunina I., Khovrak I., Bilyk M. (2019) Increasing social responsibility in tourism based on volunteer tourism. *SHS Web of Conferences* 67, 06054. URL: <https://cutt.ly/kNldy3N>
 17. Almela M. (2020) Volunteer tourism: Characterization and debates of a global phenomenon. URL: <https://cutt.ly/>
 18. Mehra T., Thorley A. (2022) Foreign Fighters, Foreign Volunteers and Mercenaries in the Ukrainian Armed Conflict. URL: <https://cutt.ly/2NjMvJs>
 19. Zivo A. (2022) Ukraine volunteer tourism comes with problems. URL: <https://cutt.ly/bNjM5TF>